

Ar žemaičių jaunimėlis giedos kaip jų bočeliai?

Tai — visai ne desperatiškas retorinis klausimas su tam tikra išankstine nuomone. Girdi, šiuolaikinei, vartotojiškai nusiteikusiai jaunuomenei ne senoviškos žemaičių dainos galvoje. O vargo, nepriteklius palaužtiems senukams nei tiek to. Akivaizdu, kad šiandieninė depresinė žmonių dvasinė būklė — tokia tolima kadaise ramiam, taikiam sodiečio gyvenimo būdai. Šiandien ne tik vyresniajai kartai, bet ir kiekvienam susipratusiam lietuviai turi rūpėti tradicinės kultūros tęstinumo klausimai. Skubame į europas, amerikas, bet, pasidairę ten, įsitikiname, kad savo žemės miškų ir upelių, ežerų ir klonių vingiuose, gimtosiose pastogėse išsaugotos tarmės, senolių žodžių skambesys brangesnis už laikiną svetimą blizgūtį. Gaila, kad sunkios kasdienybės verpeto užsukti nebeturime laiko stabtelėti ir atidžiau aplink apsidairyti. Neverkaukime prarasto romantinio kaimo įvaizdžio! Kaimas — apsiuręs, nuskuręs, prasigėręs ir smarkiai pasikeitęs vis dėlto — gyvas! Tebėra dar senukų pasakas, dainas menančių, o ir dėdžiukai dar ant visokių "muzikų" pirštus pamiklina. Bet kažkoks kvailas įsitikinimas apnikęs, kad tie žmonės niekad Anapilin nenukeliausią. Jie tikrai su saule negyvens ir Anapilio vartai daugeliui jau tikrai netoli.

Įžymusis rusų folkloristas I. Zemcovskis pateikė labai pamokantį pavyzdį. Profesorius dalyvavo tarptautinėje konferencijoje Vengrijoje ir atokvėpio minutę drauge su kitais folkloristais nutarė apsilankyti turguje. Ten jie išvydo daugybę čigonų, kurie ne tik užkabinėjo praeivius, norėdami išburti ateitį, bet ir čia pat dainavo archaiškiausias dainas, šoko, grojo gitarra. Nustebinti tokio folklorinės tradicijos gyvastingumo, konferencijos dalyviai paklausė, kokiame archyve saugomi tų žmonių įrašai, kino, foto juostos. Vietiniai sutriko, sakydami jog tie čigonai čia kasdien vaiklojasi ir tos muzikos galima klausytis kasdien. "Bet juk jie pasens ir numirs, o su jais ir tai, ką jie moka", — nustebę ir pasimėtę tikino atvykėliai...

Panašiai elgiamės ir mes, matydami gėstančią, bet dar neužgesusią tradiciją. Gėda turėtų būti kiekvienam žemaičiui, kad iki šiol neturime kapitalinio žemaičių dainuojamosios tautosakos veikalo.

Ruošdamasi Varnių vasaros konferencijai ir vartydama toje apylinkėje užrašytų dainų rinkinius, dar kartą įsitikinau, kad tautosaka, kiek mes ją neužrašinėtume, turi stebuklingą savybę kaskart atsukti vis kitokią savasties briauną. Pavyzdžiui, N. Vėlius, užrašinėdamas tautosaką šiose apylinkėse 1958 užfiksavo vienas dainas (daugelį iš jų — be melodijų), o 1975-76 metais tose pat vietovėse rinkė tik dainuojamąją tautosaką Lietuvos konservatorijos studentai bei liaudies muzikos laboratorijos darbuotojai — kelis šimtus labai būdingų šio krašto dainų pavyzdžių. Nemažas laiko tarpas skiria šias ekspedicijas ir, aišku, kad tuosyk pasikeitė net pateikėjų kartos. Anuolaik tariamai "jauni 50-60-mečiai dainininkai ir, dėl šios priežasties net neaplankyti, vėliau, praslinkus bene 20 metų, tapo patys potencialiausi pateikėjai. Be to, visad lieka tam tikrų aplinkybių "aukų". Pavyzdžiui, visų kaimiečių įvardintas geriausias dainininkas ekspedicijos metu viešėjo mieste pas vaikus. Taip jis ir liko užrašinėtojų nepasiektas. Kitus

gerus pateikėjus būna partiesusi fizinė negalia, sunki liga ir kita. Todėl pasakymai, kad tose vietose jau rinkta ir išrinkta tautosaka, dar nieko nereiškia. Pasaulinėje praktikoje folkloristų akiraty atsidūrusi konkreti vieta — kaimas, miestelis ar ištisa apylinkė — tyrinėjami net keliolika metų. Niekas nesibaido pakartotinių ekspedicijų, tam darbui telkiami visi, kurie tik to darbo nesibaido ir jį išmano. Tik tuomet galima tikėtis nuosekliai užfiksuoti vienos ar kitos apylinkės dvasinės kultūros būdingiausias pavyzdžius, o ne tik labiausiai patikusius momentus ar — blogiausiu atveju — visiškai atsitiktinius dalykus. Taip yra dėl to, kad didesniosios dalies dainų, pasakų, šokių, kitų žodinės tautosakos žanrų aktyvioje dabartinio gyvenimo apyvarčioje nėra. Daugel dalykų glūdi pašonės kertelėse. Ir ne tik folkloristų profesionalų, bet ir vietos kraštotyrininkų, mokytojų, folklorinių ansamblių dalyvių, etnokultūros centrų darbuotojų pareiga tuos užsilikusius delmančiukus sulaisioti.

Jūsų dėmesiui — šešios būdingos žemaičių dainos, užrašytos Telšių rajone, Varnių apylinkėse 1976 metais. Paklauskite savo kaimynystėje gyvenančių senolių, gal jie kitaip jas dainuoja? Tai labai svarbu! Ir nepamirškite kitaip giedamų variantų užrašyti! Vakaru žemaičių dainų stilius — labai monotoniškas, dažnai teturįs kelis vyraujancius melodinius modelius. O gal tai ir yra vienas iš žemaičių stiprybės pasireiškimo būdų?

Dėdami dainas lentynon, kad ir storiausius rinkinius, tradicijos nepratėsime. Tiesiog turėsime negyvų dainų spintas. Dainas reikia dainuoti, tuomet jos pradeda kitą savo gyvenimo etapą. Todėl siūlau redakcijai nuolat spausdinti iš įvairių Žemaitijos vietų atsiųstas dainas. O tikslas vienas: Žemaitijoje turi skambėti žemaitiškos dainos! Ir dūnininkai, ir dūnininkai turi puoselėti savąjį melodinį stilių ir to mokyti visus banblius nuo pat vystyklu.

ZITA KELMICKAITĖ

Dainų pateikėjai:

"AŠ IŠDAINIAVAU"

"PASIEJA BRUOLIS GELTUONUS MIEŽIUS"

Juzė RADAVIČIENĖ 73 m., gyv. Telšių raj., Varnių apyl., Užgirių km.

Užrašė: L. BURKŠAJTIENĖ IR A. RAKAUSKAITĖ 1976 m.

Tekstą šifravo: Z. KEMICKAITĖ, melodiją B. AMBRAZIEJUS.

"PAR ŠILĄ JUOJAU"

"VAI, VALUNGI VALUNGĖLI"

"KIKILI, PAUKŠTELI"

"AUGA VUOBELELI"

Barbora KUMŽAITĖ-PETRAUSKIENĖ 80 m., gyv. Telšių raj., Varnių apyl., Vismaldų km.

Užrašė: J. URBONAVIČIŪTĖ IR I. KALAVINSKAITĖ 1976 m.

Tekstą šifravo: Z. KEMICKAITĖ, melodiją: B. AMBRAZIEJUS.

Įrašai saugomi Lietuvos Muzikos Akademijos Liaudies muzikos laboratorijoje.

KIKILI, PAUKŠTELI

Musical score for "Kikili, paukšteli". The score is in 2/4 time with a tempo marking of 192. It consists of four staves of music. The lyrics are: "Ki - ki - li, paukš - tie - li rai - ba - kuo - ji, šin - tum - sį nak - tie - lį ku - r na - kuo - ji?". There are circled numbers 1 through 7 above the notes, indicating fingerings or accents. The melody is simple and repetitive, characteristic of folk songs.

*Ar imsi našleli,
Ar myliesi,
Našlelis luoveliej
Ar guliesi?*

*Naimsiu našlelis,
namyliesu,
Našlelis luoveliej
Naguliesu.*

*Našlelis luoveli
Išguljeta,
Meilingi žuodeliai
Iškalbietai.*

*Mergelį paimsu,
Tun aš myliesiu,
Mergelis luoveliej
Tun aš guliesiu.*

*Mergelis luoveli
Naišguljeta,
Meilingi žuodeliai
Naiškalbietai.*

*Kikili, paukšteli
Raiškakuoji,
Šin tumsį naktieli
Kur nakuoji?*

*Ar žaliuoj gireliej
Puo pušelis,
Ar lauka suodelėj
Pas našlelės?*

PAR ŠILA JUOJAU

♩ = 104

Par ši - la juo - jau , ši - li sie - ką pjuo - viau ,
 ši - la vi - du - re - liej ši - ke - lį pa - džio - viau .

Par šila juojau,
 Šili šieka pjuoviau,
 Šila vidureliej
 Šiekėlį padžioviau.

Šiekėlis pavyta,
 Žirgelis palysa —
 Vargu benujuosiu
 Pas sava mergel(i).

Du šimtai myliu
 Lig žaliuos girelis,
 Ontri du šimteliai
 Lig mana mergelis.

Par gireli juojau,
 Gireli žaliava,
 Visun miedžiū rasa krita
 Unt mana žirgeli.

Unt laukun ijuojau,
 Sauleli tekėjį,
 Visu medžiū rasa džiūva
 Nu mana žirgeli.

Pry vartu prijuojuau
 I varteli šuoviau,
 Kad ne žirgas, kad ne balnas
 Tai būčiu prapuolis.

Išeji mergeli,
 Iš didži dvareli,
 Moni jauna prijimdama
 Žirga dabuodama.

Žirga i staineli
 Balna i pakaju,
 Mani, jauna bernuželi,
 I aukšta svirneli.

PASIEJA BRUOLIS GELTUONUS MIEŽIUS

♩ = 200

Pa - sie - ja bruo - lis gel - tuo - nus mie - žius ,
 pa - sie - ja bruo - lis gel - tuo - nus mie - žius , Ei dun - der
 vos pa - r dun - der , vik - tor vak - ter vos par prak - ter ,
 Vik - tor Vik - to - re - li , gel - tuo - nus mie - žius .

Pasieja bruolis geltuonus miežius,
 Pasieja bruolis geltuonus miežius,
 Ei dunder vos par dunder,
 vaktor vakter vos par prakter,
 Viktor Viktorėli, geltuonus miežius.

Išdyga bruoliui geltuoni miežiai,
 Išdyga bruoliui geltuoni miežiai,
 Ei dunder vos par dunder,
 vaktor vakter vos par prakter,
 Viktor Viktorėli, geltuoni miežiai.

Užauga bruoliui geltuoni miežiai,
 Užauga bruoliui geltuoni miežiai,
 Ei dunder vos par dunder,
 vaktor vakter vos par prakter,
 Viktor Viktorėli, geltuoni miežiai.

Nupjuovi bruolis geltuonus miežius,
 Nupjuovi bruolis geltuonus miežius,
 Ei dunder vos par dunder,
 vaktor vakter vos par prakter,
 Viktor Viktorėli, geltuonus miežius.

Iškūli bruolis geltuonus miežius,
 Iškūli bruolis geltuonus miežius,
 Ei dunder vos par dunder,
 vaktor vakter vos par prakter,
 Viktor Viktorėli, geltuonus miežius.

AŠ IŠDAINIAVAU VISAS DAINES

*Aš išdainiauvu
Visas daineles,
Dar vienos nedainiauvu.*

*Aš padainuosiu
Pavasarely,
Rūteles raviedama.*

♩ = 132

Aš iš - dai - nia - vau vi - sas dai - ne -
les dar vie - nos ne - dai - na - vau .

① 5 2, 3, 4 ② 3, 5 ③ 2, 3 ④ 3, 5

*O kas girdieji,
Kas negirdieji,
Girdieji mana bernelis.*

*Karely būdams,
Vargelius vargdams,
Po raseli vaikščiodams.*

*Oi, gražus balselis
Muna mergeles,
Kaip Kretinguos varpelis.*

VAI, VALUNGI

*Vai, valungi valungeli,
Paruodyk mun keli.
O je ojeje,
Paruodyk mun keli.*

*Kur kalnelis, tén dvarielis,
Pakalnie darželis,
O je ojeje,
Pakalnie darželis.*

♩ = 88

Vai va - lun - gi va - lun - ge - li, pa - ruo - dyk mun ke - li .
O je o - je - je, pa - ruo - dyk mun ke - li .

① 2-4 ② 3 ③ 2, 4, 5 ④ 4 5 ⑤ 3, 4 ⑥ 3

⑦ 2 ⑧ 5 ⑨ 5 ⑩ 5

*Tin mergeli rūtas skyni,
Vainikielį pyni,
O je ojeje,
Vainikieli pyni.*

*— Nepavydyk, paniudeli —
Pilka sermiegeli,
O je oje je,
Pilka sermiegeli.*

*Kad ir pilka sermiegeli,
Silkais risavuota,
O je ojeje,
Silkais risavuota.*

AUGA VUOBELELI

*Auga vuobelesi, /2
Auga vuobelesi suodeliej.*

*Skleidi vuobelesi, /2
Skleidi vuobelesi žiedelius.*

*Kruovi vuobelesi, /2
Kruovi vuobelesi žiedelius.*

*Mezgi vuobelesi, /2
Mezgi vuobelesi vuobulius.*

♩ = 100 *rubato*

Au - ga vuo - be - le - li, au - ga vuo - be - le - li,
au - ga vuo - be - le - li, suo - de - liej .

① 4 ② 2 ③ 3 ④ 4

